

Martin Nielsens tale i Folketinget om retsopgøret

Taler

Martin Nielsen
Medlem af Folketinget for Det
Kommunistiske Parti

Dato

8. januar 1948

Sted

Folketingets talerstol,
Christiansborg

1

Retsopgøret

Som man vil erindre, var det oprindelig frihedsbevægelsen, nærmere betegnet frihedsbevægelsens centralorgan Frihedsrådet, der allerede i 1943 udkastede
5 tanken om, at der straks efter Danmarks befrielse fra voldsherredømmet skulle nedsættes en parlamentarisk kommission til at undersøge regeringens og administrationens handlinger i tyskertiden. Tanken var dengang så naturlig og ligetil, at det af alle blev betragtet som en selvfølgelighed, at en sådan undersøgelse skulle finde sted, og finde sted så hurtigt som det overhovedet var
10 muligt efter Danmarks befrielse. Der blev da også straks efter befrielsen nedsat en parlamentarisk kommission. Det var den parlamentariske kommission nr. 1. Denne kommission udsendte i efteråret 1945, umiddelbart før oktobervalget, en betænkning med tilhørende bilag, der dog kun omfattede visse begivenheder omkring den 9. april og Danmarks besættelse. Man må vel gå ud fra, at der er
15 nogle mennesker i dette land, som har læst denne betænkning, men der er i hvert fald til dette øjeblik ikke nogen kompetent instans, der har taget stilling til den, og for mit vedkommende vil jeg sige, at jeg heller ikke har meget håb om, at det vil ske foreløbig. Efter valget i oktober 1945 nedsattes den parlamentariske kommission nr. 2. Mit parti forsøgte dengang, men uden held, i kommissoriet
20 at få indført en bestemmelse om, at kommissionens møder og afhøringer, bortset fra hvad der skønnedes nødvendigt af hensyn til sagernes opklaring, skulle foregå for åbne døre. Man ville under ingen omstændigheder gå med hertil. I to år har nu denne anden parlamentariske kommission arbejdet for fuldkommen hermetisk lukkede døre. Det eneste, der er sivet ud, er et
25 supplement til den første kommissions betænkning, hvori konsistensfedtet i kanonen på Middelgrundsfortet vel nok er den største afsløring, men derudover har og kan offentligheden og det danske folk ingen mening have om, hvad kommissionen har beskæftiget sig med, eller om den overhovedet har beskæftiget sig med noget.

Det er jo således i dette land, at vi alle principielt er modstandere af enhver form for hemmeligt diplomati, og vi glæder os hver eneste dag, stemningsbevæget, ved i vore aviser at se, at nu afgøres verdens skæbne for åbent tæppe i De Forenede
35 Nationer. Men på den anden side synes det at være i den dybeste uoverensstemmelse med den særlige form for dansk demokrati, ja, det synes oven i købet at være en udansk tankegang, at undersøgelsen af besættelsestidens politik skulle foregå for åbne døre og under offentlighedens kontrol. Det er endda således, at det er kommissionens medlemmer forbudt under strafansvar,
40 mener kommissionens ærede formand, at røbe det mindste om, hvad kommissionen i de forløbne to år har foretaget sig bag det nedrullede jerntæppe, eller hvad den ikke har foretaget sig, eller om den overhovedet har foretaget sig noget som helst. Selv med den vel nok noget periferiske risiko i denne forbindelse for igen at skulle stifte bekendtskab med de fængselsceller, der i
45 krigens første år var mit demokratiske danske hjem, vil jeg nu her sige, at vort partis repræsentanter i kommissionen gang på gang har krævet, at der skulle sættes mere fart i arbejdet, at kommissionen i overensstemmelse med kommissoriet fra tid til anden skulle offentliggøre de sager og afhøringer, der var foretaget. Det har imidlertid ikke været muligt at trænge igennem med disse
50 synspunkter. Jeg gør i denne forbindelse det høje ting opmærksom på den dog vel nok ikke helt uvæsentlige kendsgerning, at vi nu skriver år 1948. De fleste og de væsentligste af de ting, kommissionen skal beskæftige sig med, er ting, som er foregået i 1940 og i 1941, og i hvert fald alle senest inden udgangen af 1943. Der var næppe noget menneske, bortset fra dem, der kan have deres særlige hensigt
55 med at begrave besættelsestidens politik og handlinger i kommissionens mørkekammer, der i befrielsessommeren 1945 havde troet det muligt, at man ved indgangen til året 1948 stod i en situation, hvor det danske folk absolut ikke aner en døjt om, hvad der faktisk er sket i besættelsesårene i vort land. Derimod ved man meget god besked med, for blot at nævne et enkelt eksempel, at
60 rigspolitichef Thune Jacobsen hver eneste måned, år ud og år ind og indtil denne dato, får tilstillet sin løn som øverste chef for det danske politi, mens der med passende mellemrum dør et eller flere af hans ofre, der var så heldige eller så uheldige, hvad man nu mener derom, at komme tilbage fra de tyske koncentrationslejre i levende live. Offentligheden ved også, at det tidligere ærede
65 medlem af dette høje ting, landsretssagfører Robert Mikkelsen og jeg til kommissionen har overleveret et omfattende materiale, der dokumenterer politiets virksomhed i forbindelse med eftersporingen og udleveringen af danske statsborgere til Gestapo. Folketinget nedsatte dengang, da denne sag kom frem,

70 et udvalg, der fra justitsministeren skulle modtage oplysninger om Sipos virksomhed. Udvalget afholdt et møde, hvori den daværende justitsminister gav nogle intetsigende oplysninger, og der blev ikke lejlighed til at tage stilling til dem. Udvalget har ikke været indkaldt senere, og det er nu opløst. Det er afgået ved døden.

75

I denne situation foreslår altså nu de fra besættelsestiden fem samarbejdende partier, der dengang koncentreret i nimandsudvalget udgjorde Danmarks faktiske politiske regering, at der skal nedsættes en ny, en tredje parlamentarisk kommission. Med de erfaringer, vi har fra kommissionens arbejde, kan vi ikke gå
80 med til dette. Det vil efter vor opfattelse betyde, at der endnu vil gå år, før der for offentligheden og det danske folk kommer til at foreligge materiale til belysning af besættelsestidens politik. Vi har derfor stillet et ændringsforslag, der betyder, at den i december 1945 valgte kommission færdigbehandler og redigerer og udsender det materiale, den er i besiddelse af, og at dette arbejde
85 skal være tilendebragt senest den 1. april i år. Vi, som er vidende om, hvad der ligger i kommissionen, ved, at dette er muligt. Ønsker man ikke dette, kan det kun bestyrke vor mistanke om, at man fortsat ønsker at trække offentliggørelsen af de foretagne undersøgelser og afhøringer ud. Hvem kan afgive nogen garanti for, at en ny, tredje parlamentarisk kommission bliver færdig med sit arbejde?
90 En betydende venstrepolitiker, det ærede medlem hr. Erik Eriksen, udtalte fornylig, at han anså et nyt folketingsvalg i løbet af dette år for sandsynligt. For en parlamentarisk kommission betyder dette, at den igen opløses, at der igen går måneder, før der kan vælges en ny, og den kan begynde at arbejde igen. Det er derfor, vi har stillet vort forslag om, at den anden parlamentariske kommission
95 fortsætter og nu udsender det materiale, den er i besiddelse af, og at dette sker inden den 1. april.

Vil man ikke gå med til dette forslag, vil vi modsætte os en ny parlamentarisk kommission i dens nuværende sammensætning, da alle erfaringer viser, at det
100 bliver de politikere, der var ansvarlige for besættelsestidens politik, som undersøger og klarlægger deres egen politik dengang. Skal der vælges en ny kommission, ønsker vi, at det må blive en blandet kommission, bestående både af politikere og særligt sagkyndige. Selv den anden parlamentariske kommission har jo dels ved sin nedsættelse af en særlig retslig undersøgelseskommision, dels
105 ved at drage særligt sagkyndige med ind i det praktiske arbejde, i praksis erkendt, at der har været noget galt.

110 Forkastes vort principale (principielle) forslag, går vort subsidiære ud på, at en
ny undersøgelseskommission, for at få en virkelig uvildig og upartisk
sammensætning sammensættes således, at Folketinget vælger de 16 medlemmer,
12 medlemmer udpeges af de tidligere medlemmer af Danmarks Frihedsråd,
som jo oprindeligt tog initiativet til, at der skulle nedsættes en
undersøgelseskommission, mens 3 medlemmer vælges af det juridiske fakultet
115 ved Københavns universitet. Og for dog at lette lidt på jerntæppet, der hvor
dansk demokrati selv magter at gøre det, foreslår vi, at denne kommissions
arbejde skal foregå for åbne døre, bortset fra hvor hensynet til en videre
undersøgelse gør det ønskeligt, at lukke dørene, således som det også er tilfældet
i visse retssager. Endvidere foreslår vi, at kommissionen skal offentliggøre
120 undersøgelsens resultater, når kommissionen skønner, at det kan gøres. Meget,
vel faktisk alt det materiale, der ligger, er forlængst klar til offentliggørelse.

De erfaringer, vi har indhøstet vedrørende den parlamentariske kommissions
arbejde og metoder fra sommeren 1945 nu til 1948, hvor i virkeligheden intet af
125 betydning til belysning af besættelsestidens politik endnu er nået frem til det
danske folks kundskab, gør, at vi nu finder det nødvendigt, at der sker en
ændring, og at vi ikke længere kan være med til de retningslinier og metoder, der
hidtil har været anvendt.

130

Kilde

Manuskript taget fra Nielsen, Martin. (1973). Kommunisternes Kapital. Artikler og taler. Forlaget Melbyhus
efter aftale med rettighedshaver

Kildetype

Dokumentation i bogværk

135

Tags

Danmarks Kommunistiske Parti, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/martin-nielsens-tale-i-folketinget-om-retsopgoret>

140

145